

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЗЕМЛЕВПОРЯДНИКІВ

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські та російські вчені приділяють належну увагу дослідженню проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців у вищій школі, зокрема таким її аспектам, як організація навчального процесу (А.Алексюк, С.Архангельський, В.Беспалько, Н.Ничкало, О.Пехота, С.Сисоєва, С.Харченко та ін.), формуванню різних галузевих спрямувань (В.Байденко, Н.Кузьміна, О.Локшина, О.Овчарук, А.Хуторської та ін.).

Серед західноєвропейських учених на сьогоднішній день проблемами впровадження компетентнісної моделі в освіті займаються Mark K. Smith, R. Bamett, P. Hodgkinson, M. Issitt, T. Nyland та багато інших дослідників.

Мета та завдання дослідження. Метою статті є теоретично обґрунтувати модель розвитку професійної компетентності майбутніх землепорядників. Системоутворювальним чинником професійної підготовки студентів та формування професійної компетентності майбутніх землепорядників служить модель сучасного професіонала, що інтегрує професійну спрямованість, професійно значущі особистісні якості. Успішна реалізація цієї моделі забезпечує формування готовності студентів до особистісного й професійного розвитку й саморозвитку.

Виклад основних положень. В Україні більш поширеною є модель підготовки фахівців зорієнтована на підготовку землепорядників технічного профілю, це й зумовлює виокремлення в складі професійної компетентності загальнонаукової, що є спільною характеристикою всіх моделей підготовки землепорядників, а також технічної, управлінської компетенцій, що забезпечено відповідними навчальними планами. Водночас залишається актуальною правова, комунікативна підготовка студентів.

Професійну компетентність землепорядника ми розглядаємо як інтегроване багаторівневе професійно-особистісне утворення. У якості структурних компонентів професійної компетентності можна запропонувати такі складові: орієнтація в предметній галузі, володіння технічними навичками, уміння інтегруватися з досвідом, тобто здатність співвіднести свою діяльність з тим, що напрацьовано в землепорядній сфері, здатність продуктивно взаємодіяти з досвідом колег та інноваціями, здатність узагальнити й передати власний досвід іншим.

Усі названі компоненти професійної компетентності тісно пов'язані, утворюючи складну структуру, що формує «ідеальну модель» фахівця, визначає його особистісно-діяльнісну характеристику, оскільки компетентність виявляється й може оцінюватися тільки при виконанні певних завдань у межах професії землепорядника.

В. Краєвський розуміє під моделлю „систему елементів, що відтворює певні сторони, зв'язки, функції предмета дослідження, з концептуальних ідей, положень, що визначають спрямованість, характер та інші компоненти виховання” [4].

Модель застосовується в тих випадках, коли з якихось причин важко чи неможливо вивчати оригінал у природних умовах, коли необхідно полегшити процес дослідження того чи іншого об'єкта. Вона необхідна для оптимального спрощення структурно-логічних зв'язків об'єкта, відсівання випадкових і несуттєвих елементів. У дослідженні вона виконує функції схематичного відображення явища, являє собою результат абстрактного узагальнення практичного досвіду, співвіднесення теоретичних уявлень про об'єкт та емпіричних знань про нього [5, с. 135].

Розглянемо умови реалізації моделі формування професійної компетентності майбутніх землевпорядників.

Однією з умов ефективності моделі є науково обґрунтований вибір змістового наповнення процесу формування професійної компетентності. Змістова складова моделі репрезентує зміст теоретичної підготовки студентів. До цієї складової належать також знання, уміння й навички, що є підґрунтям для формування професійної компетентності.

Компетентність – оціночна характеристика людини, що виявляється в певних умовах. Фахівець стає компетентним, оскільки ця якість не є вродженою. З цього випливає, що, крім міцних знань, умінь, потрібна ще й стійка мотивація до професійної діяльності. Отже, другою умовою реалізації моделі вважаємо підтримку стійкої мотивації студентів.

Ця умова містить сформованість мотивації до оволодіння професійною компетентністю, прагнення підвищувати свою кваліфікацію. Адже, як зазначає С. Перова, мотивацією пояснюється вибір між різними можливими діями, між можливими змістами мислення, інтенсивність та наполегливість у здійсненні вибраної дії, досягненні її [5]. Це сприяє усвідомленню студентом суспільної значущості й потреби в оволодінні професією землевпорядника й вимагає наявності професійно-ціннісних та особистісних інтересів і настанов на подальшу успішну професійну діяльність.

Мотиваційна складова професійної компетентності стимулює студентів до вироблення стійкої життєвої, професійної позиції, допомагає усвідомленню знань, забезпечує сприйняття й осмислення спеціальних технологічних операцій, потрібних у майбутній практичній діяльності землевпорядника. На цій підставі виокремлюємо третю умову реалізації моделі це професійна спрямованість практичної діяльності.

Практична діяльність студента-землевпорядника, максимально наближена до виробничих умов, – одна із найважливіших складових реалізації успішної моделі, що спирається на попередні умови, які є базовими. Без практичної діяльності

неможливо сформувати професійну компетентність у студентів-землевпорядників. Виконання різноманітних навчальних практичних завдань дає студентові початкове уявлення, чим займаються фахівці на виробництві. Регулярна практика правильних дій виводить студента на той рівень, коли вже не потрібно замислюватися над окремими операціями і їхньою послідовністю. Багато дій виконуються «автоматично» та правильно, це свідчить про сформованість неусвідомленої компетентності. Водночас зазначаємо, що виконання тільки навчальних практичних завдань недостатньо, тому невід'ємним складником формування професійної компетентності вважаємо виробничі практики студентів. На виробництві студенти отримують досвід виконання тих видів робіт, які до цього часу виконували в начальних цілях, також вони мають змогу під керівництвом фахівців виправити помилки, перейняти частину досвіду та сформувати стійку мотивацію для саморозвитку, що позитивно впливає на подальше навчання.

Методологічними засадами побудови моделі формування професійної компетентності майбутніх землевпорядників вважаємо системний, комплексний, особистісно-орієнтований, компетентнісний, діяльнісний підходи, а також низку принципів.

Принцип розвивального й виховуючого навчання, що виражає провідну мету функціонування педагогічної системи, пов'язує основні педагогічні категорії (виховання, навчання, освіти).

Принцип фундаментальності освіти та її професійної спрямованості, що вимагає правильного співвіднесення орієнтації на широку ерудицію та вузьку спеціалізацію, фундаментальність і технологічність у процесі підготовки і в результатах навчання, загального розвитку особистості й розвитку спеціальних професійних здібностей особистості.

Важливими для побудови й реалізації моделі формування професійної компетентності майбутніх землевпорядників стали принцип соціокультурної відповідності, принцип науковості і зв'язку теорії з

практикою, принцип систематичності й системності, принцип свідомості й активності студентів, принцип поєднання індивідуальних і колективних форм навчання.

Модель професійної компетентності землевпорядника є синтетичною, оскільки складається з єдності теоретичної й практичної готовності, а також характеризується сформованістю особистісних якостей. Практична готовність землевпорядника виражається в зовнішніх (предметних) вміннях, отже, їх можна спостерігати. Зміст теоретичної готовності іноді розуміється як сукупність психолого-педагогічних і спеціальних знань. Однак знання, невикористані, але наявні в структурі досвіду землевпорядника, залишаються не потрібними нікому. Саме тому важливим є звернення до теоретичної діяльності як форми теоретичної готовності, у структурі якої можна виділити аналітичні, прогностичні, проєктивні та рефлексивні вміння. Для землевпорядника надзвичайно важливим є формування всіх груп умінь. Зупинимося більш детально на їхній характеристиці. Рефлексивні вміння стають задіяними на етапі контрольної-самооціночної діяльності, спрямованої на себе. Визнання рефлексії як специфічної форми теоретичної діяльності, спрямованої на осмислення власних дій, дозволяє говорити про особливу групу умінь – рефлексивних. Їх виділення має низку причин, насамперед тих, що об'єктивний аналіз результатів професійної діяльності без детального аналізу умов їх отримання неможливий.

Розглянута нами структура професійної компетентності майбутніх землевпорядників складає підґрунтя педагогічної моделі її формування. Компетентність визначає якість та рівень професійної готовності до діяльності, яка проявляється в характеристиці праці, здатності в різних умовах знайти раціональне вирішення певної проблеми. Динаміка формування компетентності супроводжується самоаналізом та самооцінкою особистості, що є внутрішнім стимулом професійного самовизначення. Розробка моделі формування професійної компетентності майбут-

ніх землевпорядників у вищих навчальних закладах допоможе ефективно організувати навчальний процес, а також визначити пріоритетні напрями в формуванні особистості студента як майбутнього землевпорядника-професіонала.

Услід за Н. Голуб розглядаємо поняття «модель» як умовну схему об'єкта дослідження, де розміщено символи нашого мислення, досвіду, бачення таким чином, щоб у результаті одержати систематизовану конструкцію як засіб розуміння і орієнтир для наслідування, що об'єктивно відповідає реаліям і спроможний замінити об'єкт пізнання на певних етапах дослідження [3, с. 187].

У процесі вивчення особливостей моделі ми проаналізували підходи, що виокремилися в педагогіці, до моделювання процесів. Це утвердило наші переконання, що провідна мета конструювання моделі формування професійної компетентності майбутніх землевпорядників полягає в тому, щоб, використовуючи різноманітні методи, забезпечити дієвість, мобільність системи, забезпечити її здатність швидко адаптуватися до змінних умов. Погоджуємося з думкою науковців [1;2], що компоненти моделі розкривають власне внутрішню організацію процесу розвитку ключових компетентностей у вищих навчальних закладах та відповідають за постійне здійснення взаємодії між елементами цього процесу.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробці методичних рекомендацій щодо формування складових професійної компетентності майбутніх землевпорядників, які б відповідали умовам реалізації моделі.

Література

1. Актуальные проблемы образования: сб. научн. трудов / научн. ред. Д. Л. Константиновский, Г. А. Чередниченко. – М.: Реглант, 2003. – 232 с.
2. Бугреева Е. А. Формирование профессиональной филологической компетентности у студентов языковых специальностей вузов: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Е.А. Бугреева. – Тольятти, 2002. – 265 с.

3. Голуб Н. Б. Самостійна робота студентів з риторики: навчально-методичний посібник / Н. Б. Голуб. — Черкаси : Брама Україна, 2008. — 232 с.
4. Краевский В. Методологическая компетентность педагогов-исследователей как условие научного обеспечения модернизации образования / В. Краевский // Соискатель-педагог. — 2008. — №1. — С. 31 — 35.
5. Перова С.В. Соціально-гуманітарні дисципліни в розвитку ключових компетентностей майбутніх учителів-філологів / С.В. Перова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. — 2010. — № 16.

О. Є. Данкеєва

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЗЕМЛЕВПОРЯДНИКІВ

У статті висвітлено поняття моделі, основні принципи та підходи, необхідні для формування професійної компетентності майбутніх землевпорядників. Було розглянуто структуру, виокремлено умови реалізації моделі та розкрито їх зміст. У якості структурних компонентів професійної компетентності запропоновано такі складові: орієнтація в предметній галузі, володіння технічними навичками, уміння інтегруватися з досвідом, тобто здатність співвіднести свою діяльність з тим, що напрацьовано в землевпорядній сфері, здатність продуктивно взаємодіяти з досвідом колег та інноваціями, здатність узагальнити й передати власний досвід іншим.

Ключові слова: модель формування професійної компетентності, принципи навчання, підходи до навчання, умови реалізації моделі, структурні компоненти професійної компетентності.

О. Е. Данкеева

ОСОБЕННОСТИ МОДЕЛИ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ЗЕМЛЕУСТРОИТЕЛЕЙ

В статье освещены понятия, основные принципы и подходы, необходимые для формирования профессиональной компетентности будущих землеустроителей. Рассмотрена структура, выделены условия реализации модели и раскрыто их содержание. В качестве структурных компонентов профессиональной компетентности были предложены такие составляющие: ориентация в предметной отрас-

ли, владение техническими навыками, умения интегрироваться с опытом, т.е. способность соотносить свою деятельность с тем, что работает в землеустроительной сфере, способность продуктивно взаимодействовать с опытом коллег и инновациями, способность обобщить и передать собственный опыт другим.

Ключевые слова: модель формирования профессиональной компетентности, принципы обучения, подходы к обучению, условия реализации модели, структурные компоненты профессиональной компетентности.

О. Dankeeva

FEATURES OF THE FORMATION MODEL OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE LAND USE SPECIALISTS

This article uncovers main notions, principles and approaches that are necessary for the formation of professional competence of future land use professionals. The structure, conditions for the realization of a model and its content were reviewed. The structural components of a professional competence were suggested to be such: subject's direction in the field and mastered technical skills, ability to integrate with the experience, such as ability to correlate ones activity with the already acquired practices of land use field, ability to effectively interact with colleague's experience and innovations as well as an ability to generalize and relay your own experience to others.

In the course of studying the features of the model we have analysed approaches to the modeling of processes that were distinguished in the pedagogical science. It proved our beliefs that the main goal of assembling the model of professional competence of future land use planning specialists is to ensure efficiency and mobility of the system using various methods as well as ensure its ability to quickly adapt to changing conditions.

Keywords: the model of professional competence, principles of education, approaches in education, conditions for the realization of a model, structural components of a professional competence.

Стаття надійшла до редакції 18.01.2013

Рецензенти:

д. пед. н., професор Чернуха Н. М.
д. пед. н. професор Вакуленко В. М.